

Tijana Gaši¹

Univerzitet u Beogradu
Filološki fakultet

JEZIČKA POLITIKA I UNIVERZITETSKI STUDIJSKI PROGRAMI ZA INICIJALNO OBRAZOVANJE NASTAVNIKA STRANIH JEZIKA U REPUBLICI SRBIJI

Sažetak: Vrsta i kvalitet obrazovanja nastavnika stranog jezika u direktnoj su vezi sa obezbeđivanjem kvaliteta nastave u školama. U ovom preglednom radu predstavimo aktuelnu situaciju u nacionalnoj obrazovnoj jezičkoj politici koja se tiče obrazovanja budućih nastavnika stranih jezika sa ciljem da uporedimo ključne nastavničke kompetencije potrebne za rad u osnovnim i srednjim školama sa ponudama fakulteta na kojima se one stiču. Pružićemo uvid u članove zakona i podzakonskih akata koji propisuju neophodne uslove za obavljanje nastavničkog poziva. Rad će sadržati i prikaz metodičkih i didaktičkih predmeta na fakultetima filološke orijentacije na teritoriji Republike Srbije, odnosno trenutne fakultetske ponude za obrazovanje nastavnika stranih jezika.

Ključne reči: jezička obrazovna politika i planiranje, obrazovanje nastavnika stranih jezika, kvalitet nastave, standardi, kompetencije, nastava stranih jezika²

1. Uvod

Jezička obrazovna politika i planiranje (JOPP) može se definisati kao „sistemsko i plansko donošenje odluka prosvetnih vlasti u vidu zakona i podzakonskih akata [...] o vidovima nastave jezika (maternjeg i stranih)” (Дурбаба 2011: 226). Teme kojima se JOPP za strane jezike bavi jesu jezička

¹ Kontakt podaci: tijana.gsh@gmail.com

² Rad predstavljen na konferenciji Savremeni tokovi u izučavanju jezika, književnosti i kulture, Univerzitet u Beogradu, Filološki fakultet, 27. i 28. maj 2022.

ponuda u školama, rano učenje stranih jezika, status predmeta, standardi kvaliteta, obrazovanje i usavršavanje nastavnika stranih jezika. U ovom radu detaljnije ćemo obraditi podoblast inicijalnog obrazovanja nastavnika stranih jezika. Ono što je zasigurno garantom kvaliteta nastave jeste delom i dobro obrazovanje nastavnika stranog jezika, koje se s jedne strane odnosi na inicijalno obrazovanje nastavnika (engl. *pre-service teacher education, initial teacher training/education*), a sa druge na celoživotno profesionalno usavršavanje (engl. *in-service teacher education*).

Budući da nastava treba da bude u skladu sa tokovima naučne misli, ali i da ima na umu potrebe sadašnjih i budućih učenika na svim nivoima obrazovanja (Filipović 2018: 101), i sami studenti - budući nastavnici stranih jezika moraju biti pripremljeni za kompleksnost nastave posedujući detaljno razumevanje potreba i standarda postignuća učenika, ali i sopstvenih kompetencija, kao i svest o mogućnostima njihovog razvoja tokom radnog veka. U narednom poglavlju razmotrićemo ključne teorijske postavke vezane za temu rada, odnosno za obrazovanje budućih nastavnika stranog jezika. Potom ćemo prikazati modele obrazovanja i baze znanja koja čine sastavni deo jezičke obrazovne politike i planiranja na teritoriji Republike Srbije analizom relevantnih zakonskih propisa i programa fakulteta filološke orijentacije.

2. Baza znanja i modeli obrazovanja nastavnika stranih jezika

Zarad prikaza trenutnog obrazovanja nastavnika stranog jezika razmotrićemo sledeće relevantne faktore: jezičku politiku i planiranje, bazu znanja nastavnika i model obrazovanja. **Jezičke obrazovne politike** nisu stalne, već se menjaju prema zahtevima društvenog konteksta. Takve promene su česte i imaju dvostruko poreklo: jedne dolaze iznutra, odnosno iz same nastavne prakse, dok druge dolaze spolja, tačnije iz socioekonomskih prilika (npr. usled pritisaka poput globalizacije ili potrebe za učenjem engleskog kao jezika globalne komunikacije; Burns, Richards 2009: 2). Promene iznutra uticale su na razvoj teorija refleksivne prakse, kritičke pedagogije, znanja o jeziku i teorije identiteta nastavnika. Teorija refleksivne prakse podrazumeva sticanje profesionalnih kompetencija prilikom promišljanja o sopstvenoj nastavnoj praksi sa ciljem unošenja konstruktivnih promena u nastavu (Burton 2009; Vukotić 2018: 21). Kritička pedagogija Paula Freira predlaže obrazovanje tipa nastavnika koji donosi društvenu promenu i osnaživanje potlačenih društvenih slojeva, a ne onog koji isključivo prenosi znanja (Freire 2000; Hawking, Norton 2009). Teorije znanja o jeziku ispituju ulogu jezičkih znanja (*knowledge about the language, KAL*) u obrazovanju budućih

nastavnika i zastupljenost stečenih metalingvističkih znanja unutar same učionice (Bartels 2009: 125). Teorije identiteta nastavnika stranog jezika bave se figurom nastavnika sa kritičkog i sociokulturnog stanovišta uzimajući u obzir njegovu biografiju, veštine, znanje, stavove i društveni kapital, kao i uslove rada, kurikulume i jezičke politike, kulturološke razlike, institucionalnu praksu, nastavne resurse i mogućnosti profesionalnog razvoja, odnosno sveopšti društveni kontekst u kojem nastavnik predaje (Miller 2009: 175). Promene koje dolaze spolja u obrazovanje nastavnika stranih jezika tiču se svih potreba koje nacionalne obrazovne vlasti donose u nastavu u obrazovanje putem zakonskih akata i regulativa. Oba pomenuta tipa promena mogu podjednako uticati na izmene u kurikulumima za obrazovanje nastavnika, te je svaka aktuelna situacija u jezičkoj obrazovnoj politici za strane jezike posledica unutrašnjih i spoljašnjih pritisaka.

Drugi značajan faktor u obrazovanju nastavnika jeste takozvana **baza znanja** (engl. *knowlegde base*). Nastavnička baza znanja podrazumeva veštine vezane za vođenje časa, pedagoška znanja i stručno poznavanje materije. Dok tradicionalni pristup podrazumeva prenošenje teorijskih znanja u praksu, novija podučavanja tiču se teoretizacije nastavničke prakse (Burns, Richards 2009: 3). Međutim, svi savremeni kurikulumi zasnovani su na ideji da se teorijska i praktična znanja prilikom obrazovanja nastavnika moraju kombinovati.

Najveća predrasuda i pogreška vezana za bazu znanja jeste da se u slučaju nastavnika stranog jezika ona svodi isključivo na vladanje stranim jezikom koji predaje. Stoga je model baze znanja koji predlaže Li Šulman (Lee Shulman, 1987) imao veliki uticaj na kurikulume iz oblasti obrazovanja nastavnika drugog jezika, jer podrazumeva kompleksan skup različitih znanja u čijoj se osnovi nalazi pretpostavka da su nastavnici „*aktivni prenosioci znanja i stvaraoci novih znanja*” (Hüttner, Reichl et al. 2012: 14). Šulmanov model sastoji se iz šest kategorija: znanje o nastavnom sadržaju, opšta pedagogija, znanje o pedagoškim sadržajima, znanje o kurikulumima, znanje o učenicima i znanje o ciljevima obrazovanja (Barahona 2014: 49).

Aktuelna nastavnička baza znanja u Republici Srbiji takođe sadrži pomenuti model u osvojenoj osnovi. Naime, prema Pravilniku o standardima kompetencija za profesiju nastavnika i njihovog profesionalnog razvoja³, kompetencije koje čine bazu znanja nastavnika tiču se: 1. nastavne oblasti, predmeta i metodike nastave, 2. poučavanja i učenja, 3. podrške razvoju ličnosti učenika, 4. komunikacije i saradnje. U Uvodu samog dokumenta istaknuto je da nastavnici moraju da poznaju sistem obrazovanja (ciljeve, ishode i standarde; Службени гласник 2011), te se može zaključiti da je

³ U daljem tekstu: „Pravilnik”.

Šulmanov model u potpunosti prisutan u osnovi nacionalnog standarda kompetencija nastavnika.

Pored baze znanja, prilikom formiranja nastavničke figure ključan je i **model obrazovanja nastavnika**. Različiti modeli obrazovanja su zapravo drugačiji odgovori na pitanja šta je podučavanje i kako nastavnici uče da podučavaju. Iako postoje različite teorije koje su ponudile odgovore na ova pitanja, izdvojićemo tek pojedine modele koje smatramo relevantnim za analizu postojećih kurikuluma vezanih za naš društveni kontekst.

Tri tradicionalna modela koja predlaže Majkl Volis (Michael Wallace 1991) su nastava kao zanat, nastava kao primena nauke i reflektivni model i oni se i dalje nalaze u osnovama kurikuluma za inicijalno obrazovanje nastavnika. Nastava kao zanat (*craft model*) je model nastave u kojem student uči posmatranjem iskusnijeg nastavnika i imitovanjem njegovih tehnika. Iako pridaje važnost iskustvu i iz njega crpi neophodna znanja, ovaj model poseduje i određena ograničenja budući da je statički i ne predviđa mogućnost za konstantno obogaćivanje nastave saznanjima iz oblasti lingvistike, psiholingvistike, sociolingvistike i slično (Marković, Vučo 2016). Drugi je model primene nauke (*applied science model*), koji se zasniva na primeni dostignuća empirijskih istraživanja i naučene teorije. Nedostatak ovog pristupa jeste jednosmernost znanja koje se kreće od glotodidaktičkih eksperata ka nastavnicima u praksi (ibid). Reflektivni model (*reflective model*) odnosi se na osposobljavanje nastavnika da uči iz sopstvene prakse (Wallace 1991; Freeman 1991; Mattson, Eilertsen et al. 2011). Iako je refleksija neophodna faza u poboljšanju sopstvene nastavne prakse za nastavnike u radnom odnosu, bilo bi nepotpuno ponuditi isključivo ovaj model kao jedini mogući izvor obrazovanja i profesionalnog napretka. Poželjno da sve tri pomenute tradicionalne varijante obrazovanja budu u osnovi kurikuluma za obrazovanje budućih nastavnika stranih jezika. Noviji modeli proističu iz pristupa zasnovanih na društvenoj pravdi (kao što je pomenuta kritička pedagogija), na identitetu nastavnika i na kompetencijama (Robinson, Mogliacci Jancic 2019: 2). Dok prva dva pristupa nastaju iz teorija razvijenih pod uticajem promena koje dolaze iznutra, odnosno iz same nastavne prakse, model obrazovanja zasnovan na kompetencijama podrazumeva skup znanja, veština i stavova dobrog nastavnika koji nastaje kao produkt dogovora između prosvetnih vlasti, glotodidaktičkih stručnjaka i samih nastavnika stranih jezika.

Savremene tendencije u obrazovanju budućih nastavnika stranog jezika baziraju se na korišćenju integrisanih modela u kojima se različite vrste pristupa spajaju sa ciljem stvaranja sveobuhvatnih kurikuluma (Barahona 2014: 48). Budući da ne postoji jedinstven kurikulum, za precizno određenje procenata zastupljenosti svakog od postojećih modela obrazovanja nastavnika

stranog jezika u Republici Srbiji, trebalo bi izvršiti analizu svih silabusa akademskih psihološko-pedagoško-metodičkih kurseva na filološkim fakultetima. Ono što se, pak, može sigurno zaključiti iz postojećih zakonskih okvira jeste da se od fakulteta očekuje da obrazuju nastavnike prema modelu zasnovanom na kompetencijama. Naime, prema članu 137. Zakona o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja “*zadatak nastavnika jeste da svojim kompetencijama osigura postizanje ciljeva obrazovanja i vaspitanja*” (Службени гласник 2021), a postoji i Pravilnik koji detaljnije opisuje sve ključne kompetencije za rad u učionici.

Mogu se izdvojiti tri varijante modela visokoškolskog obrazovanja nastavnika stranih jezika prema organizaciji psihološko-pedagoško-metodičkih predmeta na evropskim univerzitetima: **y-model** (filološke studije nakon kojih sledi didaktička specijalizacija), **model umetanja** (filološke studije sa glotodidaktičkim predmetima u poslednjoj fazi studija) i **konsekutivni model** (filološke studije sa paralelnim didaktičkim modulom od samog početka, koji daje najbolje rezultate u oblasti obrazovanja nastavnika; Neuner 2003, prema Durbaba 2011: 226). Pre detaljnijeg prikaza postojećih modela obrazovanja i neophodnih nastavničkih kompetencija u Republici Srbiji, izdvojićemo relevantne zakonske okvire koji regulišu nastavničku profesiju.

3. Zakonske regulative o nastavničkom pozivu u Republici Srbiji

Prema članu 1. Zakona o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja⁴ ovim dokumentom se uređuju principi, ciljevi, ishodi, standardi, kompetencije, način i uslovi za obavljanje delatnosti na svim nivoima obaveznog obrazovanja, kao i radni odnosi zaposlenih u ustanovi (Службени гласник 2021). Dakle, ovo je jedan od ključnih dokumenata koje budući nastavnici treba da poznaju pre nego što stupe u radni odnos. Zakon takođe propisuje postojanje različitih standarda: standardi obrazovnih postignuća učenika, kvaliteta rada ustanove, kvaliteta udžbenika, kompetencija nastavnika, kompetencija direktora, sekretara ustanove i kvalifikacija (ibid, čl. 10). Dakle, budući nastavnici stranih jezika su dužni da se upoznaju sa standardima postignuća učenika za strani jezik, kao i sa standardima kompetencija nastavnika, jer je zadatak nastavnika da svojim kompetencijama osigura postizanje ciljeva obrazovanja i vaspitanja, kao što je definisano članom 137.

Prvi uslov za pristup nastavničkoj profesiji jeste sticanje odgovarajućeg obrazovanja. Članom 140. ovog zakona propisuje se sticanje visokog

⁴ U daljem tekstu: „Zakon“.

obrazovanja iz naučne, odnosno stručne oblasti na studijama drugog stepena (master) za nastavnike koji se obrazuju nakon 2005. godine. Prema članu 142, nastavnici su dužni da steknu 30 ESPB bodova iz psiholoških, pedagoških i metodičkih disciplina, a da pritom ostvare najmanje po 6 bodova iz svake od disciplina i 6 bodova obavezne prakse u školama. Članom 52. ističe se značaj ustanova vežbanioca, odnosno osnovnih i srednjih škola u kojima se odvija praksa studenata.

Iz priloženih zakonskih odrednica možemo zaključiti da se budući nastavnik stranog jezika stiće obrazovanje na fakultetima filološke orijentacije, kao i da mora završiti master studije, tako da na kraju oba stepena visokog obrazovanja ima stečenih 30 bodova iz PPM disciplina. Prema članu 140, kao nastavnik stranog jezika u određenim školama može se zaposliti i lice koje je navršilo studije drugog stepena iz oblasti pedagoških nauka ili interdisciplinarne, multidisciplinarne ili transdisciplinarne studije. Ipak, prema Pravilniku o vrsti i stepenu obrazovanja nastavnika i stručnih saradnika, prednost u izvođenju nastave imaju master profesori jezika i književnosti (Службени гласник 2021а: чл. 2).

Budući nastavnici valja da poznaju i Pravilnik o dozvoli za rad nastavnika, vaspitača i stručnih saradnika koji uređuje program uvođenja u posao nastavnika, sticanje dozvole za rad, polaganje ispita za licencu, kao i sadržaj i način vođenja registra nastavnika (Службени гласник 2022). Ovim Pravilnikom opisane su početne faze nastavničke profesije, odnosno u proces savladavanja jednogodišnjeg programa uvođenja u posao pre polaganja ispita za licencu, neophodnog za samostalan obrazovno-vaspitni rad.

U Pravilniku o standardima kompetencija za profesiju nastavnika i njihovog profesionalnog razvoja opisane su sve minimalne kompetencije nastavnika koje se tiču nastavnika koji je stupio u radni odnos i koji ih i tokom nastavničke prakse razvija. Ovaj dokument definiše kompetencije kao „*skup potrebnih znanja, veština i vrednosnih stavova nastavnika*“ (Службени гласник 2011). Nastavniku se dodeljuje centralna uloga u unapređivanju obrazovanja i vaspitanja budući da direktno utiče na razvoj učenika. Deskriptorima koji opisuju neophodne nastavničke kompetencije je detaljno definisano šta se sve očekuje od nastavnika u obrazovnom sistemu Republike Srbije (v. poglavlje 6. Kompetencije nastavnika stranih jezika).

Iako postoji još pravilnika koji se bave nastavničkom profesijom, smaramo izdvojene dokumente ključnim za stvaranje jasne slike o očekivanjima obrazovnog sistema od budućih nastavika i dovoljnim za analizu trenutne jezičke obrazovne politike za inicijalno obrazovanje nastavnika stranih jezika. U nastavku rada napravićemo pregled pedagoško-psihološko-metodičkih predmeta na katedrama za jezik i književnost u Republici Srbiji i

analizu modela obrazovanja u odnosu na iznete teorijske postavke i zakonske regulative.

4. Psihološko-pedagoško-metodički predmeti na filološkim studijama u Republici Srbiji

Kao što je napomenuto u prethodnom poglavlju, nastavnik stranog jezika mora biti svršeni student mastera fakulteta filološke orijentacije ili pedagoških fakulteta. Budući da prednost u zapošljavanju imaju master profesori jezika i književnosti, u ovom radu bavićemo se isključivo ponudom katedara za filologiju stranih jezika na fakultetima u Republici Srbiji, odnosno ponudama Filološkog fakulteta u Beogradu, Filozofskog fakulteta u Novom Sadu, Filozofskog fakulteta u Nišu, Filološko-umetničkog fakulteta u Kragujevcu (FILUM) i Filozofskog fakulteta u Prištini sa privremenim sedištem u Kosovskoj Mitrovici (FiFa), Departmana za filološke nauke Državnog Univerziteta u Novom Pazaru, Katedre za anglistiku na Alfa BK Univerziteta u Beogradu i Katedre za anglistiku Univerziteta Singidunum u Beogradu. Kako se u osnovnim i srednjim školama od 2003. godine obavezno uče dva strana jezika, među kojima su engleski, nemački, francuski, španski, ruski i italijanski, u nastavku rada istražićemo na kojim se sve katedrama mogu obrazovati budući predavači stranih jezika i koji su to predmeti psiholoških, pedagoških i metodičkih disciplina dostupni u obrazovnim profilima budućih nastavnika stranih jezika. Svi izneseni podaci preuzeti su sa zvaničnih sajtova fakulteta prema poslednjim važećim akreditovanim studijskim programima.⁵

Na Filološkom fakultetu u Beogradu⁶ postoje katedre za sve strane jezike koje potpadaju pod navedene „školske“ jezike (v. tabelu 1 u *Prilogu*). Na Katedri za anglistiku tokom osnovnih studija studenti mogu da sakupe

⁵ N. B. U prikupljanju podataka korišćene su zvanične informacije dostupne na sajtovima ili u informatorima za 2021/22. godinu. Ukoliko zvanične informacije nisu ažurirane, postoji mogućnost da su se u preseku predmeta u Prilogu rada našli pojedini predmeti koji u tekućoj godini nisu dostupni.

⁶ Informacije preuzete iz Informatora za 2021/22. akademsku godinu, sa zajedničkog spiska predmeta za JKK profil na master studijama, kao i sa liste PPM predmeta:

<http://www.fil.bg.ac.rs/wp-content/uploads/upis/2021/informator/Informator%202021-2022.pdf>

<http://www.fil.bg.ac.rs/wp-content/uploads/studProg/master/MAS%20-%20Jezik,%20knjizevnost,%20kultura.pdf>

<http://www.fil.bg.ac.rs/wp-content/uploads/stud>

<Prog/iberijske/lista%20ppm%20predmeta%20-%20master%202015.pdf>

dvadeset i četiri PPM poena prateći samo obavezne predmete iz metodike nastave, dok na master studijama postoje dva PPM predmeta. Na Odseku za francuski jezik Katedre za romanistiku postoji šest obaveznih i šest izbornih predmeta na osnovnim studijama i dva na master studijama od kojih je jedan metodička praksa, odnosno hospitovanje po školama. Na Katedri za germanistiku tokom osnovnih studija mogu se steći dvanaest PPM poena na izbornom modulu, u kojem su metodički predmeti dostupni u završnoj godini studija, dok na masteru postoje tri glotodidaktička predmeta. Odsek za ruski jezik Katedre za slavistiku na osnovnim studijama nudi četiri predmeta iz nastave jezika na osnovnim i čak devet predmeta izbornog statusa na master studijama. Program Katedre za italijanski jezik, kulturu i književnost sadrži takođe četiri predmeta na trećoj i četvrtoj godini, kao i četiri predmeta na masteru, dok Katedra za iberijske studije nudi tri predmeta na osnovnim studijama i pet na masteru.

Na Filozofskom fakultetu u Novom Sadu⁷ (v. tabelu 2) postoje katedre za engleski, nemački, ruski i francuski jezik i književnost. Na Katedri za engleski jezik i književnost tokom osnovnih studija postoji pet obaveznih predmeta metodičke orijentacije, među kojima je i nastavna praksa na završnoj godini, dok master program pruža priliku za odabir šest PPM predmeta. Katedra za nemački jezik i književnost u završnim godinama studija nudi pet obaveznih predmeta na osnovnim studijama i dva na masteru, od kojih je metodička praksa obavezna, a drugi predmet izbornog karaktera. Na Katedri za ruski jezik i književnost je program sličan tokom osnovnih studija. Naime, postoji pet obaveznih predmeta od kojih je jedan praksa na završnoj godini. U okviru master programa postoji samo jedan metodički predmet. U strukturi studijskih programa za francuski jezik i književnost ne nalazimo nijedan metodički predmet, dok na masteru postoje čak četiri predmeta u ponudi. Od akademske godine 2022/23. Katedra za romanistiku Filozofskog fakulteta u Novom Sadu uvodi i studije italijanskog i španskog jezika i književnosti. U ponudi fakulteta nalaze se PPM predmeti još od prvog semestra, međutim, svi su opšteg karaktera. Tek u poslednjem semestru nailazimo na predmet koji se odnosi konkretno na nastavu italijanskog jezika, odnosno, na predmet Didaktika italijanskog i španskog jezika, književnosti i kulture kao izbornom predmetu u okviru Metodike nastave jezika i književnosti 2. Takođe, za italijanski jezik i dalje ne postoji poseban master studijski program, mada očekujemo da će se studentima pružiti i ta mogućnost kroz četiri godine kako bi mogli da upotpune svoje studije.

⁷ Informacije preuzete sa stranice: <http://www.ff.uns.ac.rs/sr/studijski-programi>.

Prema akreditaciji iz 2021. godine na Katedri za anglistiku Filozofskog fakulteta u Nišu⁸ PPM predmeti uvode se još od prve godine studija i u ponudi je veliki broj pedagoških i psiholoških predmeta izbornog karaktera (v. tabelu 3). Iz studijskog programa se zaključuje da postoje dva predmeta koja pružaju studentima priliku za učestvovanje u pedagoškoj praksi u školama. Naime, na drugoj godini studija se upoznaju sa osnovama obrazovnog sistema, dok se na četvrtoj bave nastavom jezika. Na masteru postoje svega dva predmeta izbornog karaktera, ali je pedagoška praksa obavezna u oba semestra. Prema poslednjoj akreditaciji za Katedru za nemački jezik i književnost iz 2018. godine, na drugoj godini studija se obrađuju psihologija i pedagogija, dok na završnoj godini postoje dva predmeta koja se bave metodikom nastave. Postoji i mogućnost da se ostvare 6 ESPB poena metodičke prakse, međutim, ne postoji master program za nemački jezik, što znači da studenti ove katedre moraju završiti master u nekom drugom gradu ukoliko žele da se bave nastavom nemačkog jezika u školama. Katedra za ruski jezik i književnost pruža mogućnost za sakupljanje velikog broja PPM predmeta tokom osnovnih studija sa čak tri semestra pedagoške prakse, dok tokom mastera postoje još dva predmeta koja se odnose na praksu i dva predmeta koja se tiču didaktike i psihologije obrazovanja. Na Katedri za francuski jezik i književnost postoji mogućnost da se još tokom osnovnih studija sakupe neophodni poeni pohađanjem PPM predmeta kao i pedagoške prakse dostupne tri semestra tokom osnovnih studija. Međutim, na masteru postoje samo dva izborna predmeta od kojih se može odabrati jedan, jer se nalaze u istom izbornom bloku. Na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Nišu ne postoje katedre za italijanski i španski jezik i književnost.

Na katedrama za jezik i književnost Filološko-umetničkog fakulteta u Kragujevcu⁹ ponuda PPM predmeta strukturirana je na sličan način (v. tabelu 4). Naime, studenti osnovnih studija tokom druge godine mogu pohađati opšte kurseve iz pedagogije ili psihologije, dok na trećoj i četvrtoj godini stiču metodička znanja na obavezanim predmetima vezanim za nastavu specifičnog stranog jezika. Stručna praksa u osnovnim i srednjim školama moguća je tek na master studijama. Na pomenutom fakultetu ne postoji katedra za ruski jezik i književnost.

Katedre za engleski i ruski jezik Filozofskog fakulteta u Kosovskoj Mitrovici¹⁰ (v. tabelu 5) pružaju priliku studentima da ostvare ravnomeran broj

⁸ Informacije preuzete sa stranice: <https://www.filfak.ni.ac.rs/>.

⁹ Informacije preuzete sa stranice: http://filum.kg.ac.rs/index.php?option=com_content&view=article&id=3&Itemid=508&lang=sr.

¹⁰ Informacije preuzete sa stranice: <http://fifa.pr.ac.rs/>

poena iz posebno pedagoških, psiholoških i metodičkih disciplina. Na Katedri za engleski jezik i književnost nalazimo pet obaveznih i jedan izborni PPM predmet na osnovnim studijama i dva izborna predmeta na masteru, dok na Katedri za ruski jezik i književnost čak deset obaveznih predmeta i dva izborna na osnovnim i jedan izborni na masteru. Ova katedra takođe pruža mogućnost za 9 poena pedagoške prakse i 6 poena metodičke prakse u školama.

Katedre za engleski i za nemački jezik i književnost Departmana za filološke studije u Novom Pazaru¹¹ (v. tabelu 6) po pitanju ponude PPM predmeta izgledaju identično, što znači da su svi predmeti opšteg karaktera i nisu vezani za metodiku nastave stranog jezika koji se predaje. Katedre ipak pružaju veliki izbor tema koje se tiču vaspitno-obrazovnog rada, međutim ne postoje master studije na pomenutim dvema katedrama.

Na Katedri za anglistiku Alfa BK Univerziteta¹² u Beogradu (v. tabelu 7) postoji mogućnost za ostvarivanje neophodnih 30 PPM poena za rad u vaspitno-obrazovnim ustanovama, međutim ne postoji predmet koji pruža priliku za ostvarivanje 6 poena prakse u školama. Katedra za anglistiku Univerziteta Singidunum¹³ (v. tabelu 8) nudi tri obavezna i četiri izborna predmeta na osnovnim studijama, dok na master programu postoji jedan obavezan i dva izborna predmeta koja se tiču PPM disciplina. Međutim, ne postoji predmet vezan za hospitanje koji bi budućim nastavnicima obezbedio 6 PPM poena prakse.

5. Kurikulumi za obrazovanje nastavnika stranih jezika na Univerzitetima u Republici Srbiji

Na osnovu prethodnog poglavlja rada i tabela u prilogu, jasno je da je ponuda PPM predmeta na svakom od pomenutih fakulteta veoma raznovrsna, ali i neujednačena, kao i da su svi pomenuti teorijski modeli obrazovanja zastupljeni, iako ne u istoj meri. Možemo zaključiti da se svi programi baziraju na refleksivnom pristupu, koji kombinuje akademska znanja sa praksom, dok pristupi zasnovani na društvenoj pravdi i identitetu nastavnika gotovo i da nisu prisutni (pojavljuju se u okviru malog broja predmeta poput *Sociolingvistika* ili *Psihologija nastavnika*). Takođe, broj PPM predmeta na različitim studijskim profilima tokom osnovnih i master studija varira, te izgleda da na pojedinim katedrama po obaveznom modulu gotovo i da nije moguće ostvariti 30 PPM poena za pristupanje nastavničkoj profesiji kako to zakon nalaže (npr. na

¹¹ Informacije preuzete sa stranice: <http://uninp.edu.rs/filosofke-nauke/>

¹² Informacije preuzete sa stranice: <https://alfa.edu.rs/>

¹³ Informacije preuzete sa stranice: <https://singidunum.ac.rs/>

profilima koji nemaju drugi stepen studija). Ipak, student ima mogućnost da ostvari veliki broj PPM poena ukoliko odbrani završni master rad iz oblasti metodike nastave i time nadomesti eventualne kredite koji mu nedostaju. Pored toga, na većini studijskih programa postoji još jedan problem neusklađenosti bodova, jer katedre ne pružaju mogućnost za ostvarenje minimalnih 6 poena iz posebno psiholoških, odnosno pedagoških i metodičkih disciplina. Možemo primetiti da studijski profili filozofskih fakulteta uglavnom imaju među obaveznim predmetima pedagogiju i psihologiju, dok su na fakultetima isključivo filološke orijentacije ove discipline izbornog karaktera. Određeni profili pružaju priliku studentima da se obrazuju o inkluzivnoj, CLIL ili akademskoj nastavi, dok se ove oblasti pojavljuju u vidu tema za obradu tek u pojedinim silabusima metodike nastave. Zaključujemo, dakle, da na različitim jezičkim profilima postoji neusklađenost u mogućnosti sticanja kompetencija koje su ključne prema Pravilniku i da bi ponuda predmeta mogla biti raznovrsnija na nivou pojedinačnih studijskih profila.

Na osnovu opisanih programa možemo primetiti da je većinski zastupljen model obrazovanja nastavnika stranog jezika model umetanja, jer su didaktički predmeti dodati u studijski profil na završnim godinama, iako takva varijanta obrazovanja filologa ne definiše kao svoj opšti cilj sticanje nastavničkih kompetencija (Durbaba, 2011: 226). Izuzetak su pojedine katedre koji metodičke predmete nude od samog početka studija. Budući da se na pojedinim filološkim profilima strani jezik uči od početnog nivoa, gotovo je nemoguće očekivati da bi se paralelno moglo učiti o metodici nastave tog konkretnog jezika, međutim postoji mogućnost uvođenja opštih didaktičkih, psiholoških i pedagoških predmeta još od prve godine nezavisno od stranog jezika koji se uči, kao što je to slučaj sa, na primer, katedrama Filozofskog fakulteta u Nišu (v. tabelu 3). Takođe, većina izbornih PPM predmeta dostupna je na prvom stepenu studija, što implicira da bi student za nastavnički poziv morao da se opredeli tokom osnovnih studija, jer, u suprotnom, postoji rizik da na masteru ne sakupi neophodne PPM poene, usled često nedovoljnog broja izbornih didaktičkih predmeta. Pritom, pojedini fakulteti nude samo osnovne akademske studije za određeni jezik, što je dodatna otežavajuća okolnost za sticanje potrebnih preduslova za rad u nastavi.

Kada je reč o izbornim PPM predmetima, na osnovu tabela možemo zaključiti da se određeni predmeti nude u istom semestru u okviru jednog izbornog bloka, te se time studentima uskraćuje mogućnost da odaberu više metodičkih predmeta tokom semestra i otežava sticanje 30 PPM poena i znanja tokom studija. S druge strane, ukoliko se metodički predmet nalazi u izbornom bloku sa predmetima iz polja književnosti ili prevođenja, to onda implicira da tokom studija postoji određena profesionalna diferencijacija na nastavnički,

prevodilački ili profil u oblasti književnosti (y-model obrazovanja). U tom slučaju se student odlučuje za jedan od ovih profila, što smatramo podesešnjim za obrazovanje nastavnika jezika. Međutim, ako postoji PPM blok predmeta od kojih se može izabrati samo jedan, student biva lišen mogućnosti da usvaja ključna znanja iz srodnih disciplina.

Kada je reč o obaveznoj stručnoj praksi, na osnovu analize programa možemo primetiti da neki profili nude mogućnost ostvarenja i više od 6 kredita prakse, dok na nekim katedrama hospitovanje nije uopšte u ponudi. Iako je nauka kao zanat (*crafts model*) prevaziđen model obrazovanja nastavnika, to svakako ne znači da praktičan deo obuke nastavnika ne treba uvrstiti u program pripreme i dati studentima priliku da posmatraju i učestvuju u nastavi. Pored toga što je obavezno, smatramo da je organizovanje prakse za nastavničke profile ključno, jer je to idealna prilika za praktičnu primenu i nadgradnju svih teorijskih metodičkih znanja usvojenih tokom studija.

Kako je nastavnički poziv krucijalan za kvalitet obrazovanja jedne zemlje, smatramo izuzetno važnim pružanje jednakih mogućnosti studentima svih profila da tokom svog osnovnog i master obrazovanja steknu sva neophodna znanja iz oblasti pedagogije, psihologije, kao i metodike nastave stranog jezika koji će predavati.

6. Kompetencije nastavnika stranih jezika u obrazovnom sistemu Republike Srbije

Prema citiranim zakonskim dokumentima, baza znanja nastavnika u Republici Srbiji odgovara modelu zasnovanom na kompetencijama. Ovaj pristup obrazovanju podrazumeva skup veština koje svaki nastavnik treba da poseduje kako bi postao kompetentni nastavnik (Pantić, Wubbels 2010). Kompetencije neophodne za rad u školama bi trebalo da budu proizvod dogovora između kreatora jezičkih politika, metodičara koji obrazuju nastavnike i samih nastavnika stranih jezika, međutim, viđenje idealnog nastavnika može se razlikovati među pripadnicima ove tri grupe profesionalaca ili svake grupe pojedinačno. (Robinson, Jancic Mogliacci 2019: 15). Pristup zasnovan na kompetencijama postaje popularan u Sjedinjenim Američkim Državama 70-ih, a u Ujedinjenom Kraljevstvu 90-ih godina prošlog veka, dok u Republici Srbiji nacionalni standardi kompetencija bivaju usvojeni 2011. godine kao odgovor na nedovoljnost isključivo akademskih znanja za rad u učionici, a na tragu reforme osnovnog, srednjeg i univerzitetskog obrazovanja. (Robinson, Jancic Mogliacci 2019: 15, Рајовић, Радуловић 2007: 414).

Iako pristup zasnovan na kompetencijama ima za cilj da garantuje jednakost u pripremi studenata za nastavničku profesiju i da izjednači odnos

teorijskih i praktičnih znanja, ovaj model je neretko i kritikovan u naučnoj literaturi (Pantić, Wubbels 2010; Biesta 2015). Naime, autori ukazuju na opasnost od nekritičkog usvajanja skupa standarda kompetencija koji dovodi do gubljenja uvida u humanističku i moralnu dimenziju podučavanja, kao i na činjenicu da pritisak koje prosvetne vlasti putem standarda vrše na učesnike u obrazovnom procesu namećući šta sve nastavnik mora da zna i ume, ali ne dajući objašnjenje i kako da to primeni i, naposljetku, svodeći obrazovanje nastavnika na „pripremu za test”. Ipak, smatramo da postojanje standarda kompetencija kao referentnog okvira za obrazovanje i profesionalni razvoj nastavnika može biti od velike koristi jer pruža jednaku osnovu akademskim kurikulumima na fakultetima koji obrazuju buduće nastavnike.

Iako Pravilnik o standardima kompetencija za profesiju nastavnika i njihovog profesionalnog razvoja nema među svojim eksplicitnim namenama okvir za obrazovanje budućih nastavnika, on jeste jedini pravni dokument koji uređuje nastavničke kompetencije, te smatramo da je važno uzeti ga u obzir kada se razmatra očekivana nastavnička baza znanja. Prvo što ističemo jeste da ovaj pravilnik sadrži opšte kompetencije koje se tiču svih nastavnika zaposlenih u školskom sistemu. Naime, ne postoji pravni dokument kao okvir opštih i specifičnih kompetencija nastavnika stranog jezika, iako se većina predmeta u ponudi fakulteta tiče razvoja isključivo ovih kompetencija. Tačnije, predmeti koji se tiču metodike nastave, didaktike, primenjene lingvistike, sociolinguistike, prakse u školama i slično, bave se jezičkim znanjima i razvojem veština o njihovom prenošenju, te smatramo da bi bilo korisno da postoji poseban dokument koji uređuje PPM kurikulume za nastavnike stranih jezika, što je tendencija u evropskoj obrazovnoj jezičkoj politici za strane jezike (npr. projekti SIGMA, TNTEE, *Tuning Educational Structures in Europe 2006, European Profile for Language Teacher Education – A Frame of Reference*; Marković, Vučo 2016: 150, Mihaljević Djigunović, Mardešić 2009: 1).

Kao što je napomenuto, prema Pravilniku, nastavničke kompetencije su podeljene na: 1. nastavnu oblast, predmet i metodiku nastave, 2. poučavanje i učenje, 3. podršku razvoju ličnosti učenika i 4. komunikaciju i saradnju. Svaka od ovih oblasti deli se potom na podoblasti znanja, planiranje, realizaciju, vrednovanje/evaluacija i usavršavanje, koje su dalje objašnjene konkretnim deskriptorima. Ovako strukturirani standardi kompetencija bili su i dobrom osnovom za stvaranje elektronske alatke za samoprocenu kompetencija nastavnika sa sajta Zavoda za unapređivanje obrazovanja i vaspitanja (ZUOV, 2012).

Možemo zaključiti da svi studenti koji se obrazuju na pomenutim fakultetima imaju prilike da steknu ključne kompetencije vezane za nastavnu

oblast, predmet i metodiku nastave (K1), budući da na svakoj od katedara postoje metodički predmeti u obaveznom modulu. Što se tiče podoblasti ovih kompetencija, studenti imaju priliku da steknu kompetencije označene kao *znanja* i *planiranje* prateći samo nastavu, dok bi za *realizaciju*, *vrednovanje* i *usavršavanje* morali da tokom metodičke prakse ostvare saradnju sa nastavnikom-mentorom. Oblasti kompetencija za poučavanje i učenje (K2) i za podršku razvoja ličnosti učenika (K3) čine većinski deo standarda kompetencija, a tiču kompetencija iz oblasti pedagogije i psihologije. Ipak, na većini katedri filoloških studija predmeti iz ove oblasti su izbornog karaktera (11 katedara sa obaveznim psihološkim i pedagoškim disciplinama), te pretpostavljamo da mnogi budući nastavnici stranih jezika nemaju priliku da steknu minimalne psihološko-pedagoške kompetencije tokom osnovnih i master studija. Kompetencije za komunikaciju i saradnju (K4) odnose se na saradnju sa ostalim akterima u obrazovanju. Na osnovu analize dostupnih sadržaja studijskih programa, pretpostavljamo da studenti-budući nastavnici nemaju puno prilika da steknu znanja i veštine iz ove oblasti tokom studija, sem na katedrama koje sadrže predmete poput *Školskog menadžmenta*.

7. Zaključak

Model obrazovanja nastavnika stranih jezika u Republici Srbiji je model zasnovan na kompetencijama i na reflektivnom pristupu, a didaktički predmeti su u većini slučajeva prisutni tek na završnim godinama studija. Iako ne postoji uniformisan kurikulum za obrazovanje nastavnika stranih jezika, većina akreditovanih programa filoloških studija u skladu sa zakonom pruža mogućnost svojim studentima da ostvari neophodne ESPB kredite pre stupanja u radni odnos, iako ne uvek uz ostvarenje 6 minimalnih poena iz svake od oblasti (pedagogije, psihologije, metodike i prakse). Nejednakost u kurikulumima ogleda se u broju i dostupnosti PPM predmeta na modulima i dostupnosti metodičke prakse. Na osnovu prikazane analize možemo zaključiti da je prisutna raznovrsnost u izboru didaktičkih predmeta na nekim katedrama, dok su neke od ponuda dosta svedene na metodičke predmete opšteg karaktera koji se ne odnose na strani jezik. Metodička praksa na pojedinim katedrama nije organizovana, što sa jedne strane nije u skladu sa Zakonom, a sa druge rizično za kvalitet nastave jezika, jer studenti-budući nastavnici usvajaju teorijska znanja koja bez praktičnog iskustva ostaju nesvrshodna za primenu u sistemu osnovnog i srednjeg obrazovanja u školama. Pojedini fakulteti (Filozofski fakulteti u Nišu i Novom Sadu, Departman za filološke nauke u Novom Pazaru) organizuju predmete koji se tiču rada u vaspitno-obrazovnim

ustanovama i inkluzije, što smatramo korisnim modelom jer pružaju mogućnost za sticanje ključnih kompetencija direktno primenjivih u školama.

Budući da ne postoji okvir kompetencija za nastavnika stranog jezika, baza znanja koju kurikulumi pružaju studentima-budućim nastavnicima gotovo sigurno varira zavisno od fakulteta i katedre. Stoga smatramo neophodnim sastavljanje okvira kompetencija nastavnika stranih jezika kojim se usaglasili i kurikulumi za njihovo inicijalno obrazovanje.

Na osnovu kompetencija izdvojenih iz Pravilnika zaključuje se da postoji mogućnost da se tokom studija usvoje ključne kompetencije vezane za nastavnu oblast, predmet i metodiku nastave (K1), kao i da bi bilo neophodno uvrstiti u ponudu i predmete iz pedagoških i psiholoških disciplina u obavezne module za obrazovanje budućih nastavnika stranog jezika na svim filološkim katedrama ne bi li se studentima - budućim nastavnicima garantovala mogućnost sticanja kompetencija za rad sa učenicima (K3 i K4). Naposljetku, zaključujemo da bi bilo korisno u budućnosti analizirati silabuse PPM predmeta i stečenih kompetencija studenata zarad detaljnijeg uvida u tendencije u obrazovanju nastavnika stranih jezika na teritoriji Republike Srbije.

Literatura

- Дурбаба, О. (2011). *Теорија и пракса учења и наставе страних језика*. Београд: Завод за уџбенике.
- Рајовић, В. и Радуловић, Ј. (2007). Како наставници опажају своје инцијално образовање: На који начин су стицали знања и развијали компетенције. *Настава и васпитање*, 56(4), 413-434.
- Barahona, D. (2014). Exploring the curriculum of second language teacher education (SLTE) in Chile: A Case Study. *Perspectiva Educacional. Formación de Profesores*, 53(2), 45-67.
- Bartels, N. (2009). Knowledge About Language. In: *The Cambridge Guide to Second Language Teacher Education* (A. Burns and J. Richards, eds.), Cambridge: Cambridge University Press, 125-135.
- Biesta, G. (2015). How does a competent teacher become a good teacher? on judgement, wisdom and virtuosity in teaching and teacher education. In: *Philosophical perspectives on teacher education* (R. Heilbronn et al., eds.), New York: Wiley-Blackwell, 1-22.
- Burns, A. and J. Richards (2009). *The Cambridge Guide to Second Language Teacher Education*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Burton, J. (2009). Reflective practice, In: *The Cambridge Guide to Second Language Teacher Education* (A. Burns and J. Richards, eds.), Cambridge: Cambridge University Press, 298-308.

- Filipović, J. (2018). *Moć reči - Ogledi iz kritičke sociolingvistike*. Beograd: Zadužbina Andrejević.
- Freeman, D. (1991) *Three views to teachers' knowledge*. Whitstable, UK: IATEFL.
- Freire, P. (2000). *Pedagogy of Freedom: Ethics, Democracy, and Civic Courage*, Lanham: Rowman & Littlefield.
- Hawkings, M. and B. Norton (2009). Critical Language Teacher Education In: *The Cambridge Guide to Second Language Teacher Education* (A. Burns and J. Richards, eds.), Cambridge: Cambridge University Press, 30-39.
- Hüttner et al. (2012). *Theory and practice in EFL teacher education: bridging the gap*, Bristol, UK: Multilingual Matters.
- Marković, Lj. i J. Vučo, (2016). Academic education of future foreign language teachers in multilingual european context (Experience of the University of Belgrade), *The Journal of International Civilization Studies*, 2016, 1(II), 150-156.
- Mattsson, M. et al. (2011). *A practicum turn in teacher education*. Rotterdam: Sense.
- Mihaljević Djigunović, J. i S. Mardešić, (2009). Kompetencije nastavnika stranih jezika između politike i stvarnosti, u: *Jezična politika i jezična stvarnost* (J. Granić, ur.), Zagreb: Hrvatsko društvo za primijenjenu lingvistiku, 318-327.
- Miller, J. (2009). Teacher Identity, In: *The Cambridge Guide to Second Language Teacher Education* (A. Burns and J. Richards, eds.), Cambridge: Cambridge University Press, 172-181.
- Neuner, G. (2003). Curriculumentwicklung fur die Ausbildung von DeutschlehrerInnen und HochschuldozentInnen im Bereich Deutsch als Fremdsprache, *Internationales Qualitätsnetz Deutsch als Fremdsprache, IQN Projekt*, Kassel: Universitat Kassel, 15-26.
- Pantić, N. and T. Wubbels. (2010). Teacher competencies as a basis for teacher education - Views of Serbian teachers and teacher educators, *Teaching and Teacher Education*, 26, 694-703.
- Robinson, M. and R. Mogliacci Jancic. (2019). Conceptions and Models of Teacher Education, *Oxford Research Encyclopedia of Education*, <https://oxfordre.com/education/view/10.1093/acrefore/9780190264093.001.0001/acrefore-9780190264093-e-571>, 26. 05. 2022.
- Shulman, L. (1987). Knowledge and teaching: Foundations of the new reform, *Harvard Educational Review*. 57(1), 1–22.
- Vukotić, D. (2018). *Cjeloživotno obrazovanje nastavnika stranih jezika u formalnim obrazovnim sistemima*. (doktorska disertacija). Beograd: Filološki fakultet.
- Wallace, M. (1991). *Training foreign language teachers: A reflective approach*. Cambridge: Cambridge University Press.

Zakon i pravilnici

- Службени гласник. (2011). Правилник о стандардима компетенција за професију наставника и њиховог професионалног развоја, *Службени гласник РС број 5/2011*,
<https://www.mpn.gov.rs/wp-content/uploads/2015/08/Правилник-о-стандардима-компетенција-за-професију-наставника-и-њиховог-професионалног-развоја.pdf>, 26. 05. 2022.
- Службени гласник. (2021). Закон о основама система образовања и васпитања. Правно информациони систем Републике Србије, Службени гласник 88/2017-3, 27/2018-3, 27/2018-22, 10/2019-5, 6/2020-20, 129/2021-9.,
<https://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/skupstina/zakon/2017/88/1/reg>, 26. 05. 2022.
- Службени гласник. (2021a) Правилник о врсти стручне спреме наставника и стручних сарадника у основној школи. Сл. гласник РС, бр. 11/2012, 15/2013, 2/2016, 10/2016, 11/2016, 2/2017, 3/2017, 13/2018, 11/2019, 2/2020, 8/2020, 16/2020, 19/2020, 3/2021 и 4/2021.
http://demo.paragraf.rs/demo/combined/Old/t/t2021_05/PG_004_2021_001.htm, 26. 05. 2022.
- Službeni glasnik. (2022). Pravilnik o dozvoli za rad nastavnika, vaspitača i stručnih saradnika, Službeni glasnik br. 22/2005, 51/2008, 88/2015, 105/2015, 48/2016 i 9/2022,
<https://www.paragraf.rs/propisi/pravilnik-dozvoli-rad-nastavnika-vaspitaca-strucnih-saradnika.html>, 26. 05. 2022.
- ZUOV. (2012) Upitnik za samoprocenu kompetencija nastavnika, ZUOV,
<http://www.zuov.rs/programi1/Kompetencije/Anketa.aspx>, 26. 05. 2022.

Zvanični sajtovi fakulteta

- Alfa BK Univerzitet, <https://alfa.edu.rs/>, 26. 05. 2022.
- Departman za filološke studije Internacionalnog Univerziteta u Novom Pazaru, <http://uninp.edu.rs/filoloske-nauke/>, 26. 05. 2022.
- Filološki fakultet Univerziteta u Beogradu, Informator, <http://www.fil.bg.ac.rs/wp-content/uploads/upsis/2021/informator/Informator%202021-2022.pdf>, 26. 05. 2022.
- Filološki fakultet Univerziteta u Beogradu, Master akademske studije, <http://www.fil.bg.ac.rs/wp-content/uploads/studProg/master/MAS%20-%20Jezik,%20knjizevnost,%20kultura.pdf>, 26. 05. 2022.
- Filološki fakultet Univerziteta u Beogradu, Lista PPM predmeta, <http://www.fil.bg.ac.rs/wp-content/uploads/studProg/iberijske/lista%20ppm%20predmeta%20-%20master%202015.pdf>, 26. 05. 2022.
- Filološko-umetnički fakultet Univerziteta u Kragujevcu, Akreditovani studijski programi,

http://filum.kg.ac.rs/index.php?option=com_content&view=article&id=3&Itemid=508&lang=sr, 26. 05. 2022.

Filozofski fakultet Univerziteta u Novom Sadu, Studijski programi, <http://www.ff.uns.ac.rs/sr/studijski-programi>, 26. 05. 2022.

Filozofski fakultet Univerziteta u Nišu, <https://www.filfak.ni.ac.rs/>, 26. 05. 2022.

Filozofski fakultet u Prištini sa privremenim sedištem u Kosovskoj Mitrovici, <http://fifa.pr.ac.rs/>, 26. 05. 2022.

Univerzitet Singidunum, <https://singidunum.ac.rs/>, 26. 05. 2022.

Tijana Gaši

**LANGUAGE EDUCATION POLICY FOR FOREIGN LANGUAGE INITIAL
TEACHER EDUCATION
IN THE REPUBLIC OF SERBIA**

Summary: This review paper presents the current situation in the Serbian language education policy and planning regarding the foreign language initial teacher education by presenting the FLTE model and knowledge base. The aim of the research is to make a comparison between the expectations that the government has of pre-service teacher training and the existing university curricula where the training occurs. The paper provides an insight into the articles of the law and by-laws that prescribe the necessary conditions for performing the foreign teacher profession in the compulsory primary and secondary education in the Republic of Serbia. The work also contains a presentation of psychological, pedagogical and methodological subjects at faculties of philology, i.e. current university offers for the education of future foreign language teachers.

Key words: language policy and planning, foreign language teacher education, standards in education, competencies, foreign language teaching

Prilog

Tabela 1. Filološki fakultet u Beogradu

Engleski jezik, književnost, kultura, Filološki fakultet u Beogradu
5. semestar Primenjena lingvistika i nastava engleskog jezika (6 ESPB)
6. semestar Metodika nastave engleskog jezika 1 (6 ESPB)
7. semestar Metodika nastave engleskog jezika 2 (6 ESPB)
Engleski jezik, književnost, kultura, Filološki fakultet u Beogradu – master studije
Nastava engleskog jezika i kultura (6 ESPB)
Kontrastivna lingvistika (6 ESPB)
Francuski jezik, književnost, kultura, Filološki fakultet u Beogradu
1. semestar Francuska književnost i film u nastavi 1 (3 ESPB), izborni predmet
2. semestar Francuska književnost i film u nastavi 2 (3 ESPB), izborni predmet
3. semestar Jezičke obrazovne politike u frankofonom svetu 1 (3 ESPB), izborni predmet
4. semestar Jezičke obrazovne politike u frankofonom svetu 2 (3 ESPB), izborni predmet
5. semestar Tumačenje francuskog književnog teksta 1 (3 ESPB)
6. semestar Tumačenje francuskog književnog teksta 2 (3 ESPB)
7. semestar Metodika nastave francuskog jezika 1 (3 ESPB)
7. semestar Didaktika čitanja i nastava francuskog jezika 1 (3 ESPB), izborni predmet
7. semestar Tumačenje francuskog književnog teksta 3 (3 ESPB)
8. semestar Metodika nastave francuskog jezika 2 (3 ESPB)
8. semestar Didaktika čitanja i nastava francuskog jezika (3 ESPB), izborni predmet
Francuski jezik, književnost, kultura, Filološki fakultet u Beogradu – master studije
Metodika nastave francuskog jezika (6 ESPB)
Metodička praksa – hospitanje (6 ESPB)
Nemački jezik, književnost, kultura, Filološki fakultet u Beogradu
5. semestar Primenjena lingvistika 1 (6 ESPB), izborni predmet
6. semestar Primenjena lingvistika 2 (6 ESPB), izborni predmet
7. semestar Didaktika i metodika nastave nemačkog jezika 2 (6 ESPB), izborni predmet
8. semestar Didaktika i metodika nastave nemačkog jezika 2 (6 ESPB), izborni predmet
Nemački jezik, književnost, kultura, Filološki fakultet u Beogradu – master studije
Interkulturalna glotodidaktika (6 ESPB)
Kontrastivna gramatika nemačkog i srpskog jezika (6 ESPB)
Metodička praksa (6 ESPB)
Ruski jezik, književnost, kultura, Filološki fakultet u Beogradu
5. semestar Metodika nastave ruskog jezika 1 (3 ESPB), izborni predmet
6. semestar Metodika nastave ruskog jezika 2 (3 ESPB), izborni predmet
7. semestar Metodika nastave ruskog jezika 3 (3 ESPB), izborni predmet
8. semestar Metodika nastave ruskog jezika 4 (3 ESPB), izborni predmet
Ruski jezik, književnost, kultura, Filološki fakultet u Beogradu – master studije
Metodička praksa: hospitanje (ruski jezik, 6 ESPB), izborni predmet
Metodika nastave književnosti za decu (6 ESPB), izborni predmet
Metodika nastave ruske kulture (6 ESPB), izborni predmet
Rusistička lingvokulturologija: teorija i nastavna primena (6 ESPB), izborni predmet
Folklorni žanrovi u nastavnom procesu (6 ESPB), izborni predmet
Udžbenik ruskog jezika u nastavnom procesu (6 ESPB), izborni predmet

Engleski jezik, književnost, kultura, Filološki fakultet u Beogradu
5. semestar Primenjena lingvistika i nastava engleskog jezika (6 ESPB)
Ruska književnost u nastavnom procesu (6 ESPB), izborni predmet
Metodika nastave ruskog jezika (6 ESPB), izborni predmet
Opšta metodika nastave slovenskih jezika (6 ESPB), izborni predmet
Italijanski jezik, književnost, kultura, Filološki fakultet u Beogradu
5. semestar Primenjena lingvistika i nastava italijanskog jezika 1 (3 ESPB)
6. semestar Primenjena lingvistika i nastava italijanskog jezika 2 (3 ESPB)
7. semestar Didaktika italijanskog jezika 1 (3 ESPB)
8. semestar Didaktika italijanskog jezika 2 (3 ESPB)
Italijanski jezik, književnost, kultura, Filološki fakultet u Beogradu – master studije
CLIL i nastava italijanskog jezika 6 ESPB), izborni predmet
Metodička praksa – hospitovanje (6 ESPB), izborni predmet
Specijalne teme iz primenjene lingvistike i nastave italijanskog jezika (6 ESPB), izborni predmet
Teme iz primenjene lingvistike i nastave italijanskog jezika (6 ESPB), izborni predmet
Španski jezik, književnost, kultura, Filološki fakultet u Beogradu
7. semestar Primenjena lingvistika i nastava španskog jezika 1 (3 ESPB)
8. semestar Primenjena lingvistika i nastava španskog jezika 2 (3 ESPB)
8. semestar Savremeni španski roman i književno delo u nastavi (3 ESPB), izborni predmet
Španski jezik, književnost, kultura, Filološki fakultet u Beogradu – master studije
Specijalni kurs iz pragmatike (6 ESPB)
Specijalne teme iz primenjene lingvistike (6 ESPB)
Specijalne teme iz sociolingvistike (6 ESPB)
Kritička analiza diskursa (6 ESPB)
Metodička praksa (6 ESPB)

Tabela 2. Filozofski fakultet u Novom Sadu

Engleski jezik i književnost, Filozofski fakultet u Novom Sadu – osnovne studije
1. semestar Interaktivna pedagogija
2. semestar Didaktika
3. semestar Metodika nastave engleskog jezika 1
4. semestar Metodika nastave engleskog jezika 2
6. semestar Metodika nastave engleskog jezika – metodička praksa
Engleski jezik i književnost Filozofski fakultet u Novom Sadu – master studije (izborni modul)
Teorija jezika i usvajanja jezika
Metodika nastave književnosti
Metodička praksa
Nastava engleskog jezika na predškolskom i mlađem školskom uzrastu
Glotodidaktički materijali u nastavi engleskog jezika
Nastava i testiranje leksike
Nemački jezik i književnost, Filozofski fakultet u Novom Sadu – osnovne studije
1. semestar Razvojna psihologija
2. semestar Pedagoška psihologija
3. semestar Metodika nastave nemačkog jezika 1, Interaktivna pedagogija

4. semestar Metodika nastave nemačkog jezika 2
Nemački jezik i književnost, Filozofski fakultet u Novom Sadu – master studije
Metodika nastave nemačkog jezika – metodička praksa (obavezni modul)
Mediji u nastavi nemačkog jezika – izborni modul
Ruski jezik i književnost, Filozofski fakultet u Novom Sadu – osnovne studije
5. semestar Razvojna psihologija (3 ESPB)
7. semestar Pedagoška psihologija (3 ESPB)
7. semestar Metodika nastave ruskog jezika 1 (6 ESPB)
8. semestar Didaktika 3 (3 ESPB)
8. semestar Metodika nastave ruskog jezika 2 – metodička praksa (6 ESPB)
Ruski jezik i književnost, Filozofski fakultet u Novom Sadu – master studije
Metodika nastave ruskog jezika 3 (7 ESPB)
Francuski jezik i književnost, Filozofski fakultet u Novom Sadu
3. semestar Razvojna psihologija, izborni predmet (3 ESPB)
4. semestar Pedagoška psihologija, izborni predmet (3 ESPB)
5. semestar Didaktika prevođenja 1 (3 ESPB)
6. semestar Didaktika prevođenja 2 (3 ESPB)
7. semestar Interaktivna pedagogija (3 ESPB)
8. semestar Metodika nastave francuskog jezika, izborni predmet (3 ESPB)
Francuski jezik i književnost, Filozofski fakultet u Novom Sadu – master studije
Metodika nastave francuskog jezika – metodička praksa (6 ESPB)
Didaktika
Interaktivna nastava francuskog jezika
Fonodidaktika francuskog jezika
Italijanski jezik i književnost, Filozofski fakultet u Novom Sadu
Razvojna psihologija (3 ESPB)
Pedagoška psihologija (3 ESPB)
3. semestar Interaktivna pedagogija (3 ESPB)
4. semestar Obrazovanje za inkluziju (3 ESPB), izborni predmet
4. semestar Didaktika (3 ESPB)
4. semestar Vaspitno-obrazovni rad 1 (3 ESPB)
6. semestar Vaspitno-obrazovni rad 2 (3 ESPB)
7. semestar Stručna praksa (3 ESPB)
7. semestar Metodika nastave jezika i književnosti 1 (3 ESPB), izborni predmet
8. semestar Metodika nastave jezika i književnosti 2 (3 ESPB), izborni predmet

Tabela 3. Filozofski fakultet u Nišu

Anglistika, Filozofski fakultet u Nišu
1. semestar Pedagogija (6 ESPB)
3. semestar Pedagoška praksa – Upoznavanje sa sistemom osnovnog obrazovanja (3 ESPB)
4. semestar Psihologija (6 ESPB)
5. semestar Jezička kognicija i usvajanje jezika (4 ESPB)
5. semestar Školski menadžment (4 ESPB), izborni predmet
5. semestar Pedeutologija (4 ESPB), izborni predmet
6. semestar Metodika nastave engleskog jezika 1 (6 ESPB)
7. semestar Metodika nastave engleskog jezika 2 (6 ESPB)

7. semestar Razvijanje pragmatičke kompetencije u nastavi engleskog jezika (4 ESPB), izborni predmet
7. semestar Kognitivnogramatičke metode u nastavi engleskog jezika (8 ESPB), izborni predmet
7. semestar Pedagoška praksa – Praktikum iz metodike nastave engleskog jezika (3 ESPB)
8. semestar Usvajanje drugog jezika: kognitivni i nastavni aspekti (4 ESPB), izborni predmet
8. semestar Uvod u psihologiju nastave (4 ESPB), izborni predmet
8 semestar Uvod u psihologiju nastavnika (4 ESPB), izborni predmet
8. semestar Uvod u pedagošku psihologiju (4 ESPB), izborni predmet
8. semestar Testiranje u nastavi engleskog kao stranog jezika (4 ESPB), izborni predmet
8. semestar Izgovor u nastavi stranog jezika (4 ESPB), izborni predmet
Anglistika, Filozofski fakultet u Nišu – master studije
Književni test u nastavi engleskog kao stranog jezika (6 ESPB), izborni predmet
Nastava engleskog kao stranog jezika na ranom uzrastu (6 ESPB), izborni predmet
Pedagoška praksa 1 (3 ESPB)
Pedagoška praksa 2 (3 ESPB)
Nemački jezik i književnost, Filozofski fakultet u Nišu
3. semestar Psihologija (6 ESPB)
4. semestar Pedagogija (6 ESPB)
7. semestar Metodika nastave nemačkog jezika 1 (5 ESPB)
8. semestar Metodika nastave nemačkog jezika 2 (5 ESPB)
8. semestar Metodička praksa (6 ESPB)
Ruski jezik i književnost, Filozofski fakultet u Nišu
1. semestar Pedagogija (6 ESPB)
4. semestar Psihologija (6 ESPB)
4. semestar Pedagoška praksa 1 (3 ESPB)
5. semestar Osnovi didaktike (4 ESPB), izborni predmet
5. semestar Inkluzivno obrazovanje (4 ESPB), izborni predmet
6. semestar Interaktivne metode u nastavi (4 ESPB), izborni predmet
6. semestar Uvod u psihologiju nastavnika (4 ESPB), izborni predmet
6. semestar Uvod u psihologiju nastave (4 ESPB), izborni predmet
6. semestar Uvod u pedagošku psihologiju (4 ESPB), izborni predmet
6. semestar Pedagoška praksa 2 (3 ESPB)
7. semestar Pedagoška praksa 3 (3 ESPB)
7. semestar Metodika nastave ruskog jezika 1 (6 ESPB)
8. semestar Metodika nastave ruskog jezika 2 (6 ESPB)
Ruski jezik i književnost, Filozofski fakultet u Nišu, master studije
Didaktika (6 ESPB)
Psihologija obrazovanja (6 ESPB)
Pedagoška praksa 1 (3 ESPB)
Pedagoška praksa 2 (3 ESPB)
Francuski jezik i književnost, Filozofski fakultet u Nišu
2. semestar Uvod u psihologiju nastave (4 ESPB), izborni predmet
2. semestar Uvod u psihologiju nastavnika (4 ESPB), izborni predmet
2. semestar Uvod u pedagošku psihologiju (4 ESPB), izborni predmet
3. semestar Pedagogija (6 ESPB)

3. semestar Osnovi didaktike (4 ESPB), izborni predmet
3. semestar Inkluzivno obrazovanje (4 ESPB), izborni predmet
3. semestar Osnove školske pedagogije (4 ESPB), izborni predmet
4. semestar Pedagoška praksa (3 ESPB)
5. semestar Metodika nastave francuskog jezika (4 ESPB)
5. semestar Pedagoška praksa (3 ESPB)
6. semestar Metodika nastave francuskog jezika (4 ESPB)
6. semestar Metodika nastave francuskog jezika na ranom uzrastu (4 ESPB), izborni predmet
7. semestar Pedagoška praksa (3 ESPB)
7. semestar Metodika nastave francuskog jezika – jezičke veštine 1 (4 ESPB), izborni predmet
7. semestar Metodika nastave jezika struke i univerzitetskog francuskog (4 ESPB), izborni predmet
7. semestar Nove tehnologije u nastavi (TICE; 4 ESPB), izborni predmet
8. semestar Metodika nastave francuskog jezika – jezičke veštine 2
Francuski jezik i književnost, Filozofski fakultet u Nišu, master studije
Interkulturalnost u nastavi francuskog jezika (6 ESPB), izborni predmet
Igra i igrovne aktivnosti u nastavi/učenju francuskog jezika (6 ESPB), izborni predmet

Tabela 4. Filološko-umetnički fakultet u Kragujevcu (FILUM)

Engleski jezik i književnost, Filološko-umetnički fakultet u Kragujevcu
3. i 4. semestar Opšta psihologija (8 ESPB), izborni predmet
3. i 4. semestar Opšta pedagogija (8 ESPB), izborni predmet
3. i 4. semestar Etika i obrazovanje (8 ESPB), izborni predmet
5. semestar Pristupi i metode u nastavi engleskog jezika (6 ESPB)
6. semestar Učenje engleskog kao stranog jezika kroz kompetecije i veštine (6 ESPB)
7. semestar Testiranje i evaluacija u nastavi engleskog jezika (6 ESPB)
8. semestar Plan, program i praksa u nastavi engleskog jezika (8 ESPB)
Engleski jezik i književnost, Filološko-umetnički fakultet u Kragujevcu – master studije
Učenje engleskog jezika na ranom uzrastu (6 ESPB)
Primenjena lingvistika engleskog jezika (6 ESPB)
Stručna praksa (6 ESPB)
Nemački jezik i književnost, Filološko-umetnički fakultet u Kragujevcu
3. i 4. semestar Opšta psihologija (8 ESPB), izborni predmet
3. i 4. semestar Opšta pedagogija (8 ESPB), izborni predmet
3. i 4. semestar Etika i obrazovanje (8 ESPB), izborni predmet
5. semestar Didaktika nemačkog kao stranog jezika (5 ESPB)
5. semestar Pedagoška psihologija (4 ESPB), izborni predmet
5. semestar Školska pedagogija (4 ESPB), izborni predmet
6. semestar Metodi u nastavi nemačkog kao stranog (5 ESPB)
7. semestar Didaktika stranih književnosti (5 ESPB)
8. semestar Produktivno orijentisana nastava nemačkog jezika kao stranog (5 ESPB)
Nemački jezik i književnost, Filološko-umetnički fakultet u Kragujevcu – master studije
Odnos teorije, empirije i prakse u didaktici stranog jezika (6 ESPB), izborni predmet
Organizacija savremene nastave nemačkog jezika (6 ESPB), izborni predmet
Stručna praksa (6 ESPB)
Španski jezik i književnost, Filološko-umetnički fakultet u Kragujevcu

3. i 4. semestar Opšta psihologija (8 ESPB), izborni predmet
3. i 4. semestar Opšta pedagogija (8 ESPB), izborni predmet
3. i 4. semestar Etika i obrazovanje (8 ESPB), izborni predmet
5. semestar Metodi u nastavi stranih jezika (4 ESPB)
6. semestar Kompetencije i veštine u učenju stranih jezika (4 ESPB), izborni predmet
7. semestar Didaktika španskog jezika 1 (4 ESPB), izborni predmet
8. semestar Didaktika španskog jezika 2 (4 ESPB), izborni predmet
Španski jezik i književnost, Filološko-umetnički fakultet u Kragujevcu – master studije
Individualne razlike u učenju stranih jezika (6 ESPB), izborni predmet
Organizacija savremene nastave (6 ESPB), izborni predmet
Stručna praksa (6 ESPB)
Francuski jezik i književnost, Filološko-umetnički fakultet u Kragujevcu
3. i 4. semestar Opšta psihologija (8 ESPB), izborni predmet
3. i 4. semestar Opšta pedagogija (8 ESPB), izborni predmet
3. i 4. semestar Etika i obrazovanje (8 ESPB), izborni predmet
6. semestar Kompetencije i veštine u učenju stranih jezika (4 ESPB), izborni predmet
8. semestar Metodika nastave francuskog jezika (6 ESPB)
Francuski jezik i književnost, Filološko-umetnički fakultet u Kragujevcu – master studije
Stručna praksa (6 ESPB)
Italijanski jezik i književnost, Filološko-umetnički fakultet u Kragujevcu
3. i 4. semestar Opšta psihologija (8 ESPB), izborni predmet
3. i 4. semestar Opšta pedagogija (8 ESPB), izborni predmet
3. i 4. semestar Etika i obrazovanje (8 ESPB), izborni predmet
5. semestar Pedagoška psihologija (4 ESPB), izborni predmet
5. semestar Školska pedagogija (4 ESPB), izborni predmet
6. semestar Psihologija komunikacije (4 ESPB), izborni predmet
6. semestar Didaktika (4 ESPB), izborni predmet
7. semestar Uvod u metodiku nastave stranog jezika (5 ESPB)
8. semestar Metodika nastave italijanskog jezika (5 ESPB)
Italijanski jezik i književnost, Filološko-umetnički fakultet u Kragujevcu – master studije
Savremene metode i tehnike u nastavi italijanskog jezika (6 ESPB)
Stručna praksa (6 ESPB)

Tabela 5. Filozofski fakultet u Prištini sa privremenim sedištem u Kosovskoj Mitrovici

Engleski jezik i književnost, Filozofski fakultet u Prištini
3. semestar Pedagoška psihologija (6 ESPB)
4. semestar Pedagogija (6 ESPB), izborni predmet
6. semestar Didaktika (6 ESPB)
7. semestar Metodika nastave engleskog jezika 1 (6 ESPB)
8. semestar Metodika nastave engleskog jezika 2 (6 ESPB)
8. semestar Metodička praksa (6 ESPB)
Engleski jezik i književnost, Filozofski fakultet u Prištini – master studije
Nastava engleskog jezika i celoživotno učenje (6 ESPB), izborni predmet
Napredni kurs iz metodike nastave engleskog jezika (6 ESPB), izborni predmet
Ruski jezik i književnost, Filozofski fakultet u Prištini
3. semestar Pedagoška psihologija (6 ESPB)

3. semestar Pedagoška praksa (3 ESPB)
3. semestar Primenjena lingvistika (3 ESPB), izborni predmet
4. semestar Pedagogija (6 ESPB)
6. semestar Didaktika (6 ESPB)
6. semestar Pedagoška praksa 2 (3 ESPB)
6. semestar Metodika nastave ruskog jezika (6 ESPB)
7. semestar Metodika nastave ruskog jezika 2 (6 ESPB)
7. semestar Metodička praksa (3 ESPB)
8. semestar Metodička praksa 2 (3 ESPB)
8. semestar Pedagoška praksa 3 (3 ESPB)
8. semestar Metodički sistemi u nastavi jezika (3 ESPB), izborni predmet
Ruski jezik i književnost, Filozofski fakultet u Prištini – master studije
Pedagoški rad sa učenicima sa posebnim potrebama (5 ESPB), izborni predmet

Tabela 6. Departman za filološke nauke Državnog Univerziteta u Novom Pazaru

Engleski jezik i književnost, Departman za filološke nauke Državnog Univerziteta u Novom Pazaru
2. semestar Mediji i obrazovanje (3 ESPB), izborni predmet
3. semestar Opšta pedagogija (3 ESPB)
4. semestar Opšta psihologija (3 ESPB), izborni predmet
4. semestar Razvoj kurikuluma (3 ESPB), izborni predmet
4. semestar Stručna praksa 1 (3 ESPB)
5. semestar Metodika nastave stranih jezika 1 (3 ESPB)
6. semestar Metodika nastave stranih jezika 2 (3 ESPB)
6. semestar Stručna praksa 2 (3 ESPB)
7. semestar Uvod u psihologiju ličnosti (3 ESPB), izborni predmet
7. semestar Metodika vaspitno-obrazovnog rada (3 ESPB), izborni predmet
7. semestar Psihologija darovitosti (3 ESPB), izborni predmet
7. semestar Sociologija obrazovanja (3 ESPB), izborni predmet
8. semestar Interkulturno razumevanje i komunikacija (3 ESPB), izborni predmet
8. semestar Inkluzivno obrazovanje (3 ESPB), izborni predmet
8. semestar Stručna praksa 3 (3 ESPB)
Njemački jezik i književnost, Departman za filološke nauke Državnog Univerziteta u Novom Pazaru
2. semestar Mediji i obrazovanje (3 ESPB), izborni predmet
3. semestar Opšta pedagogija (3 ESPB), izborni predmet
4. semestar Opšta psihologija (3 ESPB), izborni predmet
4. semestar Razvoj kurikuluma (3 ESPB), izborni predmet
4. semestar Stručna praksa 1 (3 ESPB)
5. semestar Metodika nastave stranih jezika 1 (3 ESPB)
6. semestar Metodika nastave stranih jezika 2 (3 ESPB)
6. semestar Stručna praksa 2 (3 ESPB)
7. semestar Uvod u psihologiju ličnosti (3 ESPB), izborni predmet
7. semestar Metodika vaspitno-obrazovnog rada (3 ESPB), izborni predmet
7. semestar Psihologija darovitosti (3 ESPB), izborni predmet
7. semestar Sociologija obrazovanja (3 ESPB), izborni predmet

8. semestar Interkulturno razumevanje i komunikacija (3 ESPB), izborni predmet
8. semestar Inkluzivno obrazovanje (3 ESPB), izborni predmet
8. semestar Stručna praksa 3 (3 ESPB)

Tabela 7. Alfa BK Univerzitet u Beogradu

Anglistika, Alfa BK Univerzitet u Beogradu
2. semestar Psihologija (6 ESPB), izborni predmet
4. semestar Pedagogija (5 ESPB)
7. semestar Osnovi metodike nastave engleskog jezika (6 ESPB)
8. semestar Metodika nastave engleskog jezika (6 ESPB)
Anglistika – Lingvistika, Alfa BK Univerzitet u Beogradu – master studije
Metodičke teorije u filologiji (9 ESPB), izborni predmet

Tabela 8. Univerzitet Singidunum u Beogradu

Anglistika, Univerzitet Singidunum u Beogradu
5. semestar Metodi i pristupi u nastavi engleskog jezika (6 ESPB)
5. semestar Nastava engleskog jezika (6 ESPB), izborni predmet
6. semestar Nastava engleskog jezika 2 (6 ESPB)
8. semestar Psihologija (za nastavnike stranog jezika, 6 ESPB)
8. semestar Savremene tehnologije i nastava jezika (6 ESPB), izborni predmet
8. semestar Primenjena lingvistika – pragmatika (6 ESPB), izborni predmet
8. semestar Primenjena lingvistika – sociolingvistika (6 ESPB), izborni predmet
Primenjena anglistika, Univerzitet Singidunum u Beogradu – master studije
Usvajanje, razumevanje i interpretacija jezika (6 ESPB)
Psihologija savremenog obrazovanja (6 ESPB), izborni predmet
Humanistički pristupi u nastavi jezika (6 ESPB), izborni predmet